

bilimname XXXIV, 2017/2, 443-463
Geliş Tarihi: 18.10.2017, Yayın Tarihi: 31.10.2017
doi: <http://dx.doi.org/10.28949/bilimname.347533>

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN HEXACO İLE ÖLÇÜLMESİ*

Mustafa ULU^a

Meryem Berrin BULUT^b

Öz

Kişilik, insana ait en dikkat çeken ve psikolojinin özel olarak ilgilendiği olgulardan birisidir. Kişilik çalışmalarının temel amacı, davranışların nedenlerinin bilimsel yöntemlerle açıklanabilmesidir. Günlük yaşantısı içerisinde çevresiyle bilinçli ya da bilinçsiz olarak etkileşimde bulunan birey, etrafında gerçekleşen olaylara ve uyarıcılara kendi hayat görüşü, değerleri, düşünce biçimi ve inançları doğrultusunda kısaca kişiliğini oluşturan yapılar çerçevesinde tepkiler vermektedir.

Bu çalışmanın temel amacı, üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerinin HEXACO (Humility-Honesty, Emotionality, eXtraversion, Agreeableness, Constientiousness, Openness to Experience) yardımıyla belirlenmesidir. Araştırmaya, bir devlet üniversitesinde 2016-2017 yılları arasında öğrenim gören 283'ü kadın ve 81'i erkek olmak üzere 364 üniversite öğrencisi katılmıştır. Veriler, HEXACO ve kişisel bilgiler formu yardımıyla toplanmış ve SPSS 24.0 ile analiz edilmiştir. Ölçek, 60 madde ve 6 faktörden oluşmaktadır. Ölçekteki maddelerin değerlendirilmesi 5'li Likert tipi bir derecelendirme üzerinden yapılmıştır. Araştırmanın verilerinin analizinde nicel analiz tekniklerinden yararlanılmıştır. Betimsel istatistik yöntemlerinden ortalama ve standart sapma değerleri; çıkarımsal istatistik yöntemlerinden ise korelasyon analizi kullanılmıştır.

Bulgular, katılımcıların kişilik özelliklerinden en yüksek ortalamaya H ve en düşük ortalamaya ise X faktöründe sahip olduklarını göstermektedir. Alt faktörlerde ise en yüksek ortalamaya adalet ve en düşük ortalamaya sosyal benlik saygısında sahip oldukları saptanmıştır. Kişilik özelliklerinden H ve E faktörlerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir. Buna göre her iki faktör için de kadınların ortalama puanları erkeklere göre daha yüksektir. Alt faktörlerde ise samimiyet, adalet, korku,

* Bu makale, 18-21 Ekim 2017 tarihinde düzenlenen II. INES Sosyal Bilimler Sempozyumunda sunulan sözlü bildirinin gözden geçirilmiş ve geliştirilmiş halidir.

^a Yrd. Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, mustafaulu@erciyes.edu.tr

^b Dr., Ahi Evran Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, tekemeryemberrin@gmail.com

endişe, duygusallık ve mükemmeliyetçilik alt faktörlerinde kadınların; esneklik alt faktöründe ise erkeklerin ortalama puanları anlamlı olarak daha yüksektir. Korelasyon analizi sonucunda ise H faktörü A ve C faktörleri ile olumlu ve anlamlı bir ilişkiye sahiptir. E faktörü X ve A faktörleri ile olumsuz ve anlamlı bir ilişkiye sahiptir. X faktörü O faktörü ile olumlu ve anlamlı bir ilişkiye sahiptir. Son olarak, C faktörü O faktörü ile olumlu ve anlamlı bir ilişkiye sahiptir.

Araştırmada HEXACO'nun revize edilmesi ve yeniden geçerlilik-güvenilirlik testlerine tabi tutulması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın bulguları ilgili literatür temelinde tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Anahtar kelimeler: hexaco, üniversite öğrencileri, kişilik envanteri.

Giriş

İnsanın duygu, düşünce ve davranışlarını kendisine inceleme alanı olarak seçen psikolojinin ilgilendiği konular, bellek, öğrenme, gelişim, motivasyon ve algıdan ruhsal hastalıklar, irrasyonel davranışlar ve rüyalara kadar geniş bir yelpazede çeşitlenmektedir. Her ne kadar insana dair olguların anlaşılmaya çalışılmasının tarihi antik çağlara kadar uzansa ve spekülasyon düzeyinde bazı sorulara cevaplar aransa da insani olguları incelemek amacıyla kullanılan metot ve tekniklerin gelişmesi, modern psikolojinin doğuşu olarak kabul edilmektedir. Kullanılan metot ve tekniklerin insani olguları açıklama yeterliliği ve gücü, karmaşık olarak görülen olguları bile anlaşılabilir hale getirmiştir. Bu durum ise evrendeki en karmaşık canlı olan insanın duygu, düşünce ve davranışlarına araştırmacıların nüfuz edebilmesini sağlamış ve değişken çeşitliliğini artırmıştır.

Kişilik konusu da insana ait en dikkat çeken ve psikolojinin özel olarak ilgilendiği olgulardan birisidir. Kişilik çalışmalarının temel amacı, davranışların nedenlerinin bilimsel yöntemlerle açıklanabilmesidir. Günlük yaşantısı içerisinde her an çevresiyle bilinçli ya da bilinçsiz olarak etkileşimde bulunan birey, etrafında gerçekleşen olaylara ve uyarıcılara kendi hayat görüşü, değerleri, düşünce biçimi ve inançları doğrultusunda kısaca kişiliğini oluşturan yapılar çerçevesinde kendisine özgü tepkiler vermektedir. Bu noktada sorulabilecek soruların başında ise davranış üzerinde etkili olan gücün çevre mi, bireysel özellikler mi olduğu gelmektedir. Olgulara ve uyarıcı yoğunluğuna göre değişmekle birlikte bu soruya verilebilecek genel geçer bir cevap bulunmamaktadır. Güncel paradigma, davranış üzerinde hem bireysel özelliklerin hem de çevrenin etkili olabileceği görüşünü savunmaktadır. Bu yaklaşım ise kişilik konusunun sosyal psikoloji ile kişilik psikolojisi arasında sürekli olarak gel-gitler

yaşamına neden olmaktadır. Sosyal psikologlar, davranış konusunda ortak özellik kuramından hareket ederek benzer olgular üzerinde insanların nasıl gruplandıklarına ya da kümelenmelerine odaklanırken kişilik psikologları daha çok ayırıcı özellik kuramından hareketle insanları birbirlerinden ayıran farklılıklara odaklanmaktadır.

Kişilik, doğuştan getirilen bir potansiyel olmakla birlikte çevreyle girilen etkileşimle şekillenmektedir. Üniversite yılları ise bireyin ergenlik ve öncesindeki yaşam alışkanlıkları ile yakın çevresinden uzaklaşarak kendisine ait yeni bir dünya oluşturma çabası içerisinde olduğu bir zaman dilimi olduğu için kişiliğin şekillenmesi sürecinde önemli bir dönemdir. Bu dönemde meydana gelen yoğun sosyalleşme ile birlikte bireyde bedensel, ruhsal ve zihinsel değişimler meydana gelmekte ve bu da kişilikte birtakım değişimleri tetiklemektedir. Bu değişim yeni kişilik özellikleri kazanmak şeklinde olabileceği gibi mevcut yapının istikrar kazanması şeklinde de gerçekleşebilmektedir. Değişimin yönü ne tarafa olursa olsun bu dönemde kişilik olgunlaşmaktadır. Üniversite öğrencilerinin kişilik yapısı konusunda mevcut durumu gözlemek için hazırlanan bu çalışma, üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerinin HEXACO ile belirlenmesini amaçlamaktadır.

Çalışmaya ait betimleyici özelliklerden sonra kavramsal çerçevenin oluşturulabilmesi amacıyla bazı kavramlar tanımlanmaya çalışılacaktır.

A. Kişilik

Günlük dilde oldukça sık bir kullanıma sahip olan kişilik kavramı konusunda herhangi bir tanım vermeden önce bazı soruların zihinde canlı olarak tutulması gerekmektedir. Örneğin bir insan tam ve kesin olarak anlaşılabilir mi? Ya da aslında bir insanı tanıdığımızı düşündüğümüzde gerçekte o kişiyi ne kadar tanırız?

Kişiliğin nasıl tanımlanması gerektiği halihazırda güncel bir problem olmakla birlikte gerek sosyal psikologların gerekse kişilik psikologlarının üzerinde anlaşabildikleri bir tanım ortaya çıkmamıştır. Bu durumun sebeplerinden ilk dikkati çekenlerin başında inceleme konusu insan olan her disiplinin karşılaştığı '*tanımsızlık problemi*' gelmektedir. Evrendeki en kompleks canlı olan ve sürekli olarak bir değişim içerisinde bulunan insanın ve insana ait özelliklerin tanımlanması oldukça güçtür. İkinci olarak yukarıda zikredildiği gibi odaklanılan kuramların farklılığından kaynaklanmaktadır. Ayrıca kişilik konusu çalışılırken sorulan soruların nitelikleri de aradaki farkı doğuran etmenler arasındadır.

1. Kişilik Tanımları

Kişilik konusundaki yaklaşımlardan kaynaklanan çok sayıda tanım literatürde yer almaktadır. Hatta aynı ekole mensup psikologlar arasında bile kişilik tanımlarında çeşitlenme söz konusu olabilmektedir. Bu sebeple bu başlık altında kişilik çalışmaları ile bilinen Allport'un tanımı ile son dönemde kabul gören birkaç tanıma yer verilecektir.

Allport'a göre "kişilik, bireyin çevresine eşsiz bir şekilde uyum sağlamasına neden olan psikofizik sistemlerin dinamik organizasyonudur" (Allport, 1937, s. 48). Bu tanımda iki önemli nokta vurgulanmaktadır. İlk olarak Allport, "aslında insan nedir"i açıklayacak bir tanım ortaya koymaya çalışırken "psikofizik" terim ile aklın ve beden birleşimi olarak insana gönderme yapmaktadır. İkinci olarak ise, tanım, her bir bireyin ego yapısının benzersiz bir organizasyona sahip olduğunu ve dolayısıyla kişinin çevresine uyum sağlamasındaki eşsizliği açıkladığını kastetmektedir (Forsyth, 2003, s. 171).

Son dönemin tanınmış psikologlarından olan Piedmont ise kişiliği, "bireyin zamanla değişmez bir nitelik kazanan ve her türlü olaya karşı tutarlı olan içsel ve uyarlanabilir bir yapısı" (Piedmont, 1998, s. 2) şeklinde tanımlamıştır. Bu tanım, dört önemli özelliğe sahiptir. İlk olarak kişilik, bireylerin kendilerini ve çevrelerindeki dünyaya yönelimlerini düzenledikleri bazı yapısal sistemleri temsil eder. Bu sistem, açık bir şekilde bireyin içinde yer alır ve çevre tarafından dayatılmaz. İkinci olarak kişilik, insanlardan hem kendilerinden hem de çevreden kaynaklanan bazen çekişme, bazen de çatışmalarla yüzleşmesini isteyen ve onların bu durumları aktif olarak yönetmesini sağlayan uyarlanabilir bir yapıdır. Bu yapı, bireyin hayatta kalma yeteneğini optimize eden ve içerisinde yaşadığı dünyayı geliştiren sistematik bir yoldur. Üçüncü olarak kişilik, zamanla değişmez bir nitelik kazanır. Bu, insanların yaşamları boyunca kim ve ne oldukları hakkında bilgi verir. Kişilikte meydana gelen değişiklikler hakkında çok şey söylenebilir ancak şu an bireylerin yaşamları boyunca tecrübe ettikleri bütün "değişimlere" rağmen, bütün gelişimsel tecrübeleri istikrarlı bir tema çerçevesinde birbirine bağlayan bir bağ söz konusudur. Son olarak kişilik, her durumda tutarlıdır. Bir bağlamdan diğerine göre belirli davranışlarda değişiklikler olsa da dünya görüşü ve kişisel amaçlar aslında değişmeden kalırlar (Piedmont, 2005, s. 66).

Yaygın kabul gören tanımlardan bir diğeri de "kişiliğin, bireyin fiziksel ve sosyal ortamıyla etkileşim biçimini tanımlayan düşünce, duygu ve davranışın ayırt edici ve karakteristik örüntüleri" olduğunu vurgulamaktadır

(Smith, ve diğerleri, 2015, s. 454). Bu tanımda yukarıda belirtilen iki tanıma göre çevre vurgusu daha ağır basmaktadır.

Yukarıdaki tanımlardan hareket edildiğinde genel itibariyle kişilik özelliklerinin iki temel varsayıma dayanmakta olduğu görülmektedir. İlki, kişilik özelliklerinin zaman içinde istikrarlı olduğudur. Bireyin davranışlarının doğal olarak durumdan duruma değişebileceği, fakat bireyin 'gerçek doğasını' tanımlayan özelliklerde temel bir tutarlılık olduğu kabul edilmektedir. Başka bir deyişle, çeşitli durumlarda bireyler arasında farklılıklar olduğu anlaşılmaktadır. İkincisi ise kişilik özelliklerinin genelde doğrudan davranışı etkilediğine inanılmaktadır (Matthews, Deary, & Whiteman, 2009, s. 3).

Literatür değerlendirildiğinde ayırıcı özellik kuramından hareketle yapılan çalışmaların çoğunlukta olduğu dikkat çekmektedir. Kişilik psikologları, kişiliği tanımlamak ve ölçmek için günlük hayatta sıklıkla kullanılan özellik yaklaşımının ötesine geçen formel tanımlama ve ölçme yöntemlerini tasarlamaya çalışmaktadırlar (Smith, ve diğerleri, 2015, s. 454). Bu açıdan bakıldığında kişilik, bireyi diğerlerinden ayıran kendine özgü yapılar ya da kalıpları ifade etmektedir (Yazgan İnanç & Yerlikaya, 2011, s. 3). Ayırıcı özellikleri belirlemek ve tanımlamak için yapılan ilk çalışma, tipoloji sistemleri geliştirmek olmuştur. Bu tür bir yaklaşımla kaç tip insan olduğunun belirlenmesi amaçlanmaktadır. Ancak günümüzde bu yaklaşım, kesin bir tipoloji varsayımının doğrulanamayan hipotezler ürettiği gerekçesi ile terk edilmiştir (Burger, 2006, s. 234). Sonraları modern psikolojinin felsefi köklerinden sıyrılarak müstakil bir bilim dalı haline geldiği yıllarda deneysel psikolojinin kişilik çalışmalarını tamamen göz ardı ettiği ifade edilebilir. 1930 yılına gelindiğinde kişilik temalı çalışmalar Amerikan psikoloji geleneği içerisinde sistematize edilmiş ve bir biçim kazanmıştır. Bu çalışmalara ise *Personality: A Psychological Interpretation* isimli çalışması ile Gordon W. Allport öncülük etmiştir (Schultz & Schultz, 2013, s. 5-6). Allport'un çalışmaları ile yeniden psikolojinin başlıca konuları arasında kendisine yer bulan kişilik konusunda boyutsal özelliklerin temel alınmasıyla gelişimsel açıdan olguyu incelemeye çalışan araştırmaların sayısının artması, bireysel özellikler arasında bir faktörleşmenin meydana geldiğini göstermiştir. Bu faktörleri diğerlerine oranla daha güçlü bir şekilde açıklayan yaklaşım ise Costa ve McCrae tarafından geliştirilen "Ayırıcı Özellik" yaklaşımıdır. Kısaca açıklamak gerekirse bu yaklaşım, bireyi, belirli bir kişilik özelliğini hangi oranda yansıttığını değerlendirerek sınıflandırmakta ve davranışın altında yer alan süreçlerle daha az ilgilenmektedir (Ulu, 2016, s. 65).

2. Ölçekler

Kişilik üzerine yapılan çalışmalarda dünya genelinde Büyük Beşli modelin yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Ancak son dönemlerde Lee ve Ashton tarafından farklı dillerde kişilik hakkında kullanılan sıfatlar üzerinde yapılan çalışmanın bir sonucu olarak *Altı Faktör Kişilik Modeli* olarak da adlandırılan *HEXACO* isimli bir envanter geliştirilmiştir. Araştırmacılar incelemeleri sonucunda özellikle ABD, Almanya, Macaristan, İtalya, Kore ve Polonya örneklemelerinde altıncı bir faktörün de ortaya çıktığını belirlemişlerdir. Dürüstlük ve Alçakgönüllülük olarak isimlendirdikleri bu altıncı faktörü de ekledikten sonra model, **H** (Honesty-humility), **E** (Emotionality), **X** (eXtraversion), **A** (Agreeableness), **C** (Conscientiousness), **O** (Openness to experience) olarak isimlendirilmiştir. Aralarında Türkçe'nin de yer aldığı 27 farklı dilde kullanıma hazır olarak sunulan model, 60 maddelik kısa form ve 100 maddelik uzun form olmak üzere iki farklı yapıya sahiptir. Büyük Beşli model ile karşılaştırıldığında *HEXACO*'nun kişilik özellikleri ile insan davranış ve tutumlarını belirlemede daha kullanışlı olduğu belirtilmektedir (Milojev & Sibley, 2014, s. 30; Sohn & Lee, 2012, s. 117). Ayrıca başkalarından faydalanmaya karşı kişisel bütünlük gibi alt faktörleri içeren altıncı faktörün eklenmesi modeli daha uyumlu hale getirmektedir (Thalmayer & Saucier, 2014, s. 483). Ölçeğin en önemli özelliği olan dürüstlük ve alçakgönüllülük faktörü Beş Faktör Kişilik Modeli'nde "uyumluluk" faktörü içerisinde değerlendirilse de *HEXACO*'da ayrı bir faktör olarak ele alınmaktadır. Bu ise değerlendirilen bireylerin duygularını daha kesin ve hassas bir şekilde ifade edebilecekleri anlamına gelmektedir. Ayrıca *HEXACO*'da bulunan E faktörü bazı yazarlar tarafından Beş Faktör Kişilik Modeli'nde bulunan N faktörü olarak yorumlansa da, N faktöründen farklıdır. En önemli farklılık bu faktörün N faktörünün bir unsuru olan sinirlilik ve huysuzluğu içermemesidir. İkincisi ise N faktöründen farklı olarak bu faktör genellikle olumlu tarafta duygusallık ve hassaslığı; olumsuz tarafta ise cesaret ve dayanıklılığı içermektedir. *HEXACO*'da bulunan A faktörü Beş Faktör Kişilik Modeli'nde bulunan A faktörüne benzemesine rağmen içerik bakımından farklılıklar göstermektedir. En önemli farklılık *HEXACO* A faktörünün içerdiği huysuzluk ve sinirlilik Beş Faktör Kişilik Modeli'nde N faktörünün bir unsurudur (Lee ve Ashton, 2004). Özet olarak, *HEXACO*'daki X ve C faktörleri Beş Faktör Kişilik Modeli'ndeki E ve C faktörleri ile neredeyse aynıdır. Buna rağmen *HEXACO*'daki A ve E faktörleri Beş Faktör Kişilik Modeli'ndeki A ve N faktörlerinden biraz farklıdır (Boies, Yoo, Ebacher, Lee, & Ashton, 2004, s. 994-995).

B. Yöntem

1. Katılımcılar

Bu çalışmanın katılımcılarını bir devlet üniversitesinin İlahiyat Fakültesi'nde öğrenim gören 364 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcıların %77.7'si (n= 283) kadın ve kalan kısmı (n= 81) erkeklerden oluşmaktadır. Bu değerler fakültedeki güncel öğrenci dağılımı ile tutarlıdır. Mevcut durum açısından İlahiyat Fakültesinde kadın öğrenciler, erkek öğrencilere oranla çoğunluktadır. Katılımcıların yaş ortalaması 21.88'dir. Yaş aralığı ise 18-44'tür. Katılımcıların öğrenim gördükleri sınıflara göre dağılımı ise: Hazırlık sınıfı %23.1; 1. sınıf %15.7; 2. sınıf %18.7; 3. sınıf %17.9 ve 4. sınıf %24.7 şeklindedir.

2. Veri Toplama Araçları

a. HEXACO: Kişilik özelliklerini ölçmeyi amaçlayan bu ölçek Lee ve Ashton (2004) tarafından geliştirilmiş; Wasti, Lee, Ashton ve Somer (2008) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek, 6 faktörden, her bir faktör ise 4 alt faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe uyarlamasına <http://hexaco.org/web> sitesinden ulaşılabilirken, faktörlerin ve alt faktörlerin Türkçe adlandırılmalarına ulaşamamıştır. Bu çalışmada adlandırmalar Tablo 1'de belirtildiği gibi tarafımızca gerçekleştirilmiştir.

Ölçekteki her bir maddenin değerlendirilmesi: "1=kesinlikle katılmıyorum, 2=katılmıyorum, 3=ne katılıyorum ne de katılmıyorum, 4=katılıyorum ve 5=kesinlikle katılıyorum" şeklinde yapılmıştır. Lee ve Ashton (2004) çalışmasında ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısını Dürüstlük-Alçakgönüllülük için $\alpha = 0.92$, Duyarlılık için $\alpha = 0.90$, Dışadönüklük için $\alpha = 0.92$, Uyumluluk için $\alpha = 0.89$, Sorumluluk için $\alpha = 0.89$, Deneyime Açıklık için $\alpha = 0.90$ şeklinde saptamışlardır. Bu çalışmada ise iç tutarlılık katsayısı sırasıyla 0.62, 0.72, 0.75, 0.58, 0.69 ve 0.65 şeklindedir.

b. Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından geliştirilen bir form kullanılmıştır. Bu form ile katılımcılara ait cinsiyet, yaş ve sınıf değişkenleri hakkında bilgi edinmek amaçlanmaktadır.

2. İşlem

Çalışma öğrencilere sınıf ortamlarında ders dışı saatlerde uygulanmıştır. Ölçek uygulaması öncesinde gerekli olan izinler alınmıştır. Uygulama öncesi öğrencilere çalışma kısaca anlatılmış, sonrasında çalışmaya katılmak isteyen öğrencilere daha ayrıntılı olarak bilgi verilmiştir. Katılımcılara verilerin anonim olarak kullanılacağı konusunda garanti verilmiştir.

Tablo 1. Faktörlerin ve Alt Faktörlerin Adlandırılması

Kişilik Faktörleri	Orijinal Adlandırma	Türkçe Adlandırma
H	Honesty-Humility	Dürüstlük-Alçakgönüllülük
	Sincerity	Samimiyet
	Fairness	Adalet
	Greed Avoidance	Kanaatkârlık
	Modesty	Alçakgönüllülük
E	Emotionality	Duyarlılık
	Fearfulness	Korku
	Anxiety	Endişe
	Dependence	Bağımlılık,
	Sentimentality	Duygusalılık
X	EXtraversion	Dışadönüklük
	Social Self-Esteem	Sosyal benlik saygısı
	Social Boldness	Sosyal atılganlık
	Sociability	Sosyallik
	Liveliness	Zindelik
A	Agreeableness	Uyumluluk
	Forgiveness	Bağışlayıcılık
	Gentleness	Nezaket
	Flexibility	Esneklik
	Patience	Sabır
C	Conscientiousness	Sorumluluk
	Organization	Düzen
	Diligence	Çalışkanlık
	Perfectionism	Mükemmeliyetçilik
	Prudence	Tutumluluk
O	Openness to Experience	Deneyime Açıklık
	Aesthetic Appreciation	Estetik zevk
	Inquisitiveness	Meraklılık
	Creativity	Yaratıcılık
	Unconventionality	Geleneklere bağlı olmama

C. BULGULAR

Bu çalışmanın bulguları betimsel istatistik tekniklerinden ortalama ve standart sapma değerleri ile çıkarımsal istatistik yöntemlerinden korelasyon analizi kullanılarak sunulmuştur. Çalışmanın değişkenlerine ilişkin betimsel

istatistik değerleri faktör bazında (Tablo 2) ve alt faktör bazında (Tablo 3) aşağıda verilmiştir.

Tablo 2. Betimsel İstatistik Değerleri (Faktör Bazında)

Kişilik Özellikleri	n	Min.	Max.	Ort.	ss.
Dürüstlük-Alçakgönüllülük	364	1.58	5	3.77	0.55
Duyarlılık	364	1.42	4.88	3.52	0.63
Dışadönüklük	364	1.21	4.71	3.06	0.66
Uyumluluk	364	1.58	4.63	3.19	0.56
Sorumluluk	364	1	5	3.48	0.60
Deneyime Açıklık	364	1.25	4.92	3.54	0.60

Tablo 2’de görüldüğü gibi altı faktör kişilik özelliklerinde katılımcılar en yüksek ortalamaya (Ort.= 3.77 ve ss.= 0.55) Dürüstlük-Alçakgönüllülük; en düşük ortalamaya (Ort.= 3.06 ve ss.= 0.66) ise Dışadönüklük faktöründe sahiptirler.

Tablo 3. Betimsel İstatistik Değerleri (Alt Faktör Bazında)

	Kişilik Faktörleri	n	Min.	Max.	Ort.	ss.
H	Samimiyet	364	1.67	5.00	4.10	0.75
	Adalet	364	1.00	5.00	4.39	0.75
	Kanaatkârlık	364	1.00	5.00	3.45	0.98
	Alçakgönüllülük	364	1.00	5.00	3.15	0.92
E	Korku	364	1.00	5.00	3.13	0.89
	Endişe	364	1.00	5.00	3.66	1.00
	Bağımlılık	364	1.00	5.00	3.39	0.95
	Duygusalılık	364	1.00	5.00	3.89	0.77
X	Sosyal Benlik Saygısı	364	1.00	5.00	2.92	0.77
	Sosyal Atılganlık	364	1.00	5.00	2.95	0.98
	Sosyalılık	364	1.00	5.00	3.17	1.02
	Zindelik	364	1.00	5.00	3.21	0.92
A	Bağışlama	364	1.00	5.00	3.28	0.97
	Nezakət	364	1.00	5.00	3.37	0.73
	Esneklik	364	1.00	5.00	3.03	0.67
	Sabır	364	1.00	5.00	3.09	1.05
C	Düzen	364	1.00	5.00	3.46	0.96
	Çalışkanlık	364	1.00	5.00	3.66	0.83
	Mükemmeliyetçilik	364	1.00	5.00	3.48	0.87
	Tutumluluk	364	1.00	5.00	3.31	0.86
O	Estetik Zevk	364	1.00	5.00	3.46	1.03
	Meraklılık	364	1.00	5.00	3.76	0.94
	Yaratıcılık	364	1.33	5.00	3.50	0.81
	Geleneklere Bağlı Olmama	364	1.00	5.00	3.45	0.76

Tablo 3'e göre katılımcılar alt faktörlerden en yüksek ortalamaya (Ort.= 4.39 ve ss.= 0.75) adalet ve en düşük ortalamaya (Ort.= 2.92 ve ss.= 0.77) ise sosyal benlik saygısında sahiptirler.

Tablo 4. Faktörler için Cinsiyete göre Ortalamalar Arası Farklar

Faktör	Cinsiyet	n	Ort.	ss.	t	p
H	Kadın	283	3.81	0.54	-2.58	0.01
	Erkek	81	3.63	0.58		
E	Kadın	283	3.60	0.63	-4.86	0.00
	Erkek	81	3.22	0.58		
X	Kadın	283	3.06	0.67	0.22	0.83
	Erkek	81	3.08	0.62		
A	Kadın	283	3.18	0.55	0.96	0.34
	Erkek	81	3.25	0.57		
C	Kadın	283	3.51	0.62	-1.82	0.07
	Erkek	81	3.37	0.49		
O	Kadın	283	3.57	0.62	-1.40	0.16
	Erkek	81	3.46	0.55		

Tablo 4'te görüldüğü gibi 6 faktör kişilik değişkenlerinden dürüstlük-alçakgönüllük (H) ve duyarlılık (E) faktörlerinde cinsiyetler arası anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Hem H hem de E faktöründe kadınların ortalama puanları erkeklere göre anlamlı olarak daha yüksektir. H faktöründe kadınların ortalama puanları (Ort.= 3.81 ve ss.= 0.54) erkeklerin ortalama puanlarından (Ort.= 3.63 ve ss.= 0.58) anlamlı olarak daha yüksektir ($t = -2.58, p < 0.05$). E faktöründe kadınların ortalama puanları (Ort.= 3.60 ve ss.= 0.63) erkeklerin ortalama puanlarından (Ort.= 3.22 ve ss.= 0.58) anlamlı olarak daha yüksektir ($t = -4.86, p < 0.05$). Diğer faktörlerde (X, A, C ve O) ise cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Tablo 5. Alt Faktörler için Cinsiyete göre Ortalamalar Arası Farklar

Faktör	Alt Faktör	Cinsiyet	n	Ort.	ss.	t	P
H	Samimiyet	Kadın	283	4.16	0.73	-2.94	0.00
		Erkek	81	3.88	0.78		
	Adalet	Kadın	283	4.44	0.69	-2.44	0.02
		Erkek	81	4.21	0.90		
	Kanaatkârlık	Kadın	283	3.46	1.02	-0.71	0.48
		Erkek	81	3.38	0.87		
Alçakgönüllülük	Kadın	283	3.18	0.92	-1.04	0.30	
	Erkek	81	3.06	0.93			

Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özelliklerinin Hexaco İle Değerlendirilmesi

E	Korku	Kadın	283	3.29	0.83	-6.51	0.00
		Erkek	81	2.60	0.86		
	Endişe	Kadın	283	3.71	1.01	-2.10	0.04
		Erkek	81	3.45	0.95		
	Bağımlılık	Kadın	283	3.42	0.96	-0.90	0.37
		Erkek	81	3.31	0.95		
Duygusallık	Kadın	283	3.98	0.76	-4.70	0.00	
	Erkek	81	3.54	0.73			
X	Sosyal Benlik Saygısı	Kadın	283	2.90	0.76	0.71	0.48
		Erkek	81	2.97	0.82		
	Sosyal Atılganlık	Kadın	283	2.95	1.00	-0.03	0.97
		Erkek	81	2.95	0.93		
	Sosyallik	Kadın	283	3.17	1.04	0.05	0.96
		Erkek	81	3.17	0.93		
Zindelik	Kadın	283	3.21	0.95	0.01	0.99	
	Erkek	81	3.21	0.77			
A	Bağışlama	Kadın	283	3.30	1.00	-0.51	0.61
		Erkek	81	3.23	0.87		
	Nezaket	Kadın	283	3.35	0.73	0.97	0.33
		Erkek	81	3.44	0.75		
	Esneklik	Kadın	283	2.98	0.67	2.77	0.01
		Erkek	81	3.21	0.63		
Sabır	Kadın	283	3.09	1.04	0.08	0.94	
	Erkek	81	3.10	1.11			
C	Düzen	Kadın	283	3.51	0.98	-1.85	0.07
		Erkek	81	3.29	0.84		
	Çalışkanlık	Kadın	283	3.67	0.85	-0.23	0.82
		Erkek	81	3.64	0.73		
	Mükemmeliyetçilik	Kadın	283	3.55	0.88	-2.72	0.01
		Erkek	81	3.25	0.78		
Tutumluluk	Kadın	283	3.31	0.89	-0.05	0.96	
	Erkek	81	3.31	0.75			
O	Estetik Zevk	Kadın	283	3.56	1.01	-3.48	0.00
		Erkek	81	3.12	1.03		
	Meraklılık	Kadın	283	3.74	0.96	1.09	0.28
		Erkek	81	3.86	0.88		
	Yaratıcılık	Kadın	283	3.52	0.84	-0.81	0.42
		Erkek	81	3.44	0.70		
Geleneklere bağlı olmama	Kadın	283	3.45	0.77	-0.30	0.77	
	Erkek	81	3.42	0.72			

Tablo 5'te görüldüğü gibi alt faktörlerde samimiyet, adalet, korku, endişe, duygusallık, esneklik ve mükemmeliyetçilik alt faktörlerinde anlamlı

farklılıklar bulunmaktadır. Bu alt faktörlerden samimiyet, adalet, korku, endişe, duygusallık ve mükemmeliyetçilik alt faktörlerinde kadınların; esneklik alt faktöründe ise erkeklerin ortalama puanları anlamlı olarak daha yüksektir.

Samimiyet alt faktöründe kadınların ortalama puanları (Ort.= 4.16 ve ss.= 0.73) erkeklerin ortalama puanlarından (Ort.= 3.88 ve ss.= 0.78) anlamlı olarak daha yüksektir ($t= -2.94, p< 0.05$). Adalet alt faktöründe kadınların ortalama puanları (Ort.= 4.44 ve ss.= 0.69) erkeklerin ortalama puanlarından (Ort.= 4.21 ve ss.= 0.90) anlamlı olarak daha yüksektir ($t= -2.44, p< 0.05$). Korku alt faktöründe kadınların ortalama puanları (Ort.= 3.29 ve ss.= 0.83) erkeklerin ortalama puanlarından (Ort.= 2.60 ve ss.= 0.86) anlamlı olarak daha yüksektir ($t= -6.51, p< 0.05$). Endişe alt faktöründe kadınların ortalama puanları (Ort.= 3.71 ve ss.= 1.01) erkeklerin ortalama puanlarından (Ort.= 3.45 ve ss.= 0.95) anlamlı olarak daha yüksektir ($t= -2.10, p< 0.05$). Duygusallık alt faktöründe kadınların ortalama puanları (Ort.= 3.98 ve ss.= 0.76) erkeklerin ortalama puanlarından (Ort.= 3.54 ve ss.= 0.73) anlamlı olarak daha yüksektir ($t= -4.70, p< 0.05$). Mükemmeliyetçilik alt faktöründe kadınların ortalama puanları (Ort.= 3.55 ve ss.= 0.88) erkeklerin ortalama puanlarından (Ort.= 3.25 ve ss.= 0.78) anlamlı olarak daha yüksektir ($t= -2.72, p< 0.05$).

Esneklik alt faktöründe ise erkeklerin ortalama puanları (Ort.= 3.21 ve ss.= 0.63) kadınların ortalama puanlarından (Ort.= 2.98 ve ss.= 0.67) anlamlı olarak daha yüksektir ($t= 2.77, p< 0.05$).

HEXACO kişilik ölçeğinin faktörleri arasındaki korelasyonlar Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Faktörler Arasındaki Korelasyonlar

	H	E	X	A	C	O
H	-					
E	0.05	-				
X	-0.03	-0.15*	-			
A	0.13*	-0.10*	0.05	-		
C	0.26*	0.06	0.08	-0.03	-	
O	0.01	0.00	0.18*	-0.06	0.17*	-

Tablo 6'da görüldüğü gibi H faktörü A ($r=0.13, p<0.05$) ve C ($r=0.13, p<0.05$) faktörleri ile olumlu ve anlamlı bir ilişkiye sahiptir. E faktörü X ($r=-0.15, p<0.05$) ve A ($r=-0.10, p<0.05$) faktörleri ile olumsuz ve anlamlı bir ilişkiye sahiptir. X faktörü O ($r=0.18, p<0.05$) faktörü ile olumlu ve anlamlı bir ilişkiye sahiptir. Son olarak, C faktörü O ($r=0.17, p<0.05$) faktörü ile olumlu ve anlamlı bir ilişkiye sahiptir.

D. Değerlendirme

Üniversite öğrencilerinin kişilik yapılarının HEXACO ile belirlenmesini amaçlayan bu araştırmanın bulgularına yönelik tartışma aşağıda verilmiştir.

Bu çalışmada faktörlerin iç tutarlılık katsayısı sırasıyla H= 0.62, E= 0.72, X= 0.75, A= 0.58, C= 0.69 ve O= 0.65 şeklindedir. Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısının 0.70'in üzerinde (Nunnally & Bernstein, 1994, s. 265) bir değer alması beklenirken, bu beklenti gerçekleşmemiştir. McCrae, Kurtz, Yamagata ve Terracciano çalışmalarında iç tutarlılık katsayısının verilerin kalitesi üzerinde bir kontrol olarak yararlı olabileceğini fakat geliştirilmiş ölçekleri değerlendirmek için sınırlı bir yararının olduğunu belirtmektedirler. Bu nedenle, ileride yapılacak olan çalışmalarda test-tekrar test güvenilirlik değerlerine bakılması gerekmektedir (2011, s. 28).

Betimsel istatistik değerlerinden ortalama ve standart sapmalar incelendiğinde, katılımcıların en yüksek ortalamaya Dürüstlük-Alçakgönüllülük (H faktörü) ve en düşük ortalamaya ise Dışadönüklük (X faktörü) faktöründe sahip oldukları görülmektedir. Kanada'da lisans öğrencileri üzerine yapılan bir çalışmanın sonucunda katılımcıların en yüksek puana sorumluluk en düşük puana ise uyumluluk faktöründe sahip oldukları görülmüştür (Boies, Yoo, Ebacher, Lee, & Ashton, 2004, s. 999). Kanada'da lisans öğrencileri üzerine yapılan başka bir çalışmanın sonucunda katılımcıların en yüksek puana deneyime açıklık en düşük puana ise uyumluluk faktöründe sahip oldukları görülmüştür (Lee & Ashton, 2004, s. 343). Japonya'da lisans öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmanın sonucunda ise katılımcıların en yüksek puana duyarlılık ve en düşük puana uyumluluk faktöründe sahip oldukları görülmüştür (Wakabayashi, 2014, s. 215). İspanya'da yetişkinler üzerinde (Romero, Villar, & Lopez-Romero, 2015, s. 77); Amerika'da öğrenciler üzerinde (Monds, ve diğerleri, 2016, s. 848); Hollanda'da farklı demografik özelliklere sahip bireyler üzerinde (Tybur & de Vries, 2013, s. 662) yapılan çalışmaların sonucunda katılımcıların en yüksek puana dürüstlük - alçakgönüllülük ve en düşük puana uyumluluk faktöründe sahip oldukları saptanmıştır. Amerika'da yapılan başka bir çalışmanın sonucunda katılımcıların en yüksek puana sorumluluk ve en düşük puana dışadönüklük faktöründe sahip oldukları bulunmuştur (Bollman, Krings, Maggiori, & Rossier, 2015, s. 316). Almanya'da yapılan bir çalışma sonucunda dışadönüklük en yüksek ve uyumluluk en düşük olarak saptanmıştır (Dinger, ve diğerleri, 2015, s. 4). Görüldüğü gibi, farklı ülkelerde yapılan çalışmalarda farklı sonuçlar elde

edilmiştir. Buna karşın, pek çok çalışmada tutarlı olarak dürüstlük-alçakgönüllülük en yüksek; uyumluluk ise en düşük puana sahiptir.

Bu çalışmada faktör bazında cinsiyete göre ortalamalar arası farklar incelendiğinde dürüstlük-alçakgönüllülük ve duyarlılık faktörlerinde kadınların ortalama puanları erkeklere göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olarak tespit edilmiştir. Bu çalışmada alt faktör bazında cinsiyete göre ortalamalar arası farklar incelendiğinde samimiyet, adalet, korku, endişe, duygusallık ve mükemmeliyetçilik alt faktörlerinde kadınların; esneklik alt faktöründe ise erkeklerin ortalama puanları anlamlı olarak daha yüksektir. Wakabayashi tarafından yapılan bir çalışmanın sonucunda dürüstlük-alçakgönüllülük faktörü ve tüm alt faktörleri arasında, duyarlılık faktörü ve tüm alt faktörleri arasında, dışadönüklük faktörü ve alt faktörlerinden sosyal benlik saygısı ve zindelik arasında, uyumluluk faktörünün alt faktörlerinden esneklik arasında, deneyime açıklığın alt faktörlerinden estetik zevkte kadınların ortalama puanlarının erkeklerden anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlenmiştir (2014, s. 215). Deneyime açıklığın alt faktörlerinden meraklılıkta ise erkeklerin ortalama puanları kadınlara göre anlamlı olarak daha yüksektir. Bu çalışmanın bulgularına benzer şekilde Lee ve Ashton (2004) ile Romero, Villar ve Lopez-Romero (2015) çalışmalarında duyarlılık faktöründe kadınların ortalama puanlarının erkeklerin ortalama puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Kadın ve erkekler arasında HEXACO faktörlerinde ve alt faktörlerinde saptanan farklılıklar her toplumun kadına ve erkeğe farklı roller yüklemesinden (Ghurayyib, 1988, s. 4) kaynaklanıyor olabilir. Çünkü kadın ve erkeğe yüklenen bu farklı roller onların toplum içinde farklı şekillerde sosyalleşmelerine yol açmaktadır (Eagly, 1987).

Faktörler arasındaki korelasyon değerlerine bakıldığında H faktörü A ve C faktörleri ile olumlu ve anlamlı bir ilişkiye sahiptir. E faktörü X ve A faktörleri ile olumsuz ve anlamlı bir ilişkiye sahiptir. X faktörü O faktörü ile olumlu ve anlamlı bir ilişkiye sahiptir. C faktörü ise O faktörü ile olumlu ve anlamlı bir ilişkiye sahiptir. Japonya'da yapılan bir çalışmada H ile X faktörü arasında olumsuz; A faktörü arasında ise olumlu ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır. E ile C ve O faktörleri arasında olumsuz; X faktörü arasında ise olumlu ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. X ile O faktörü arasında ise olumlu ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Wakabayashi, 2014, s. 216). Başka bir çalışmada H ile A, C ve O olumlu; E olumsuz ilişkili; E ile X olumsuz ve C olumlu; X ile A, C ve O olumlu; A ile O olumlu; C ile O olumlu ilişkilidir (Romero, Villar, & Lopez-Romero, 2015, s. 78). X ile A ve C arasında olumlu; A ile C arasında olumlu bir ilişki saptanmıştır (Bollman, Krings, Maggiori, &

Rossier, 2015, s. 316). H ile A ve C arasında olumlu; O arasında olumsuz bir ilişki bulunmaktadır. E ile X, A ve O arasında olumsuz; X ile A, C ve O arasında olumlu; C ile O arasında olumlu bir ilişki bulunmaktadır (Tybur & de Vries, 2013, s. 662). H ile E, A, C ve O arasında olumlu; E ile O arasında olumlu; X ile C arasında olumlu ve C ile O arasında olumlu bir ilişki saptanmıştır (Dinger, ve diğerleri, 2015, s. 4).

Sonuç

Fiziksel gelişimde olduğu gibi kişilik gelişiminde de birey, olgunlaşmamış bir kişilik yapısına sahip olarak dünyaya gelir. Bu yapı zamanla kültürün ve çevresel faktörlerin etkisi altında gelişimini sürdürür. Kişilik, bireyin hem içsel hem de dışsal dünyayı algılamasını ve yorumlamasını sağlarken takip edilmesi gereken amaçların belirlenmesinde de etkin bir rol oynamaktadır. Kişilik gelişiminin en hızlı ve yoğun olarak yaşandığı dönemler, çocukluk, ergenlik ve ilk yetişkinlik dönemleri olarak ifade edilebilir. Sonrasında kişilik, belirli bir tutarlılık kazansa da travmatik yaşam tecrübeleri bu dönemden sonra da kişilik üzerinde kalıcı etkiler bırakabilmektedir. Kişilikte meydana gelen bu değişikliklerin beş faktör yerine altı faktörle ölçülmesi, birey hakkında daha ayrıntılı bilgi toplanmasına olanak sağlasa da daha önce geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmış olan HEXACO, Türk örneğine uygulandığında bazı faktörlerin güvenilirlik değerlerinin kabul edilebilir sınırların altında olduğu görülmüştür. İleride yapılacak olan çalışmalarda bu ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği üzerinde araştırmalar yapılması önerilmektedir. Aynı zamanda güvenilirlik değeri için iç tutarlılık katsayısı yerine test-tekrar test güvenilirliğine bakılması da önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- ALLPORT, G. W. (1937). *Personality: a Psychological Interpretation*. New York: Holt Publishing.
- BOIES, K., YOO, T. Y., EBACHER, A., LEE, K., & ASHTON, M. C. (2004). Psychometric Properties of Scores on the French and Korean Versions of the Hexaco Personality Inventory. *Education and Psychological Measurement*, 64(6), 992-1006.
- BOLLMAN, G., KRINGS, F., MAGGIORI, C., & ROSSIER, J. (2015). Differential associations of personal and general just – world beliefs with the five – factor and the HEXACO models of personality. *Personality and Individual Differences*, 87, 312-319.

- BURGER, J. M. (2006). *Kişilik: Psikoloji Biliminin İnsan Doğasına Dair Söyledikleri*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- DÜNDAR, S. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 139-150.
- DINGER, F. C., DICKHAUSER, O., HILBIG, B. E., MÜLLER, E., STEINMAYR, R., & WIRTHWEIN, L. (2015). From basic personality to motivation: Relating the HEXACO factors to achievement goals. *Learning and Individual Differences*, 40, 1-8.
- EAGLY, A. H. (tarih yok). *Sex Differences in Social Behavior: A Social-Role Interpretation*. New Jersey: Erlbaum.
- ERFORD, B. T. (2013). *Assessment for Counselors*. California: Brooks/Cole Cengage Learning.
- FELDMAN, R. S. (2015). *Essentials of understanding psychology* (11 b.). New York: McGraw Hill Education.
- FORSYTH, J. (2003). *Psychological Theories of Religion*. New Jersey: Pearson Education.
- GÜRSES, İ. (2010). *Dindarlık ve Kişilik*. Bursa: Emin Yayınları.
- GHURAYYIB, R. (1988). Psychological Differences Between Men and Women. *Al-Raida Journal*, 3-4.
- LEE, K., & ASHTON, M. C. (2004). Psychometric Properties of the HEXACO Personality Inventory. *Multivariate Behavioral Research*, 39(2), 329-358.
- MALTBY, J., Day, L., & MACASKILL, A. (2010). *Personality, individual differences, and intelligence* (2 b.). Harlow: Pearson Education.
- MATTHEWS, G., DEARY, I. J., & WHITEMAN, M. C. (2009). *Personality Traits*. Cambridge: Cambridge University Press.
- MCCRAE, R. R., KURTZ, J. E., YAMAGATA, S., & TERRACCIANO, A. (2011). Internal consistency, retest reliability, and their implications for personality scale validity. *Personality and Social Psychology Review*, 15(1), 28-50.
- MILOJEV, P., & SIBLEY, C. G. (2014). The stability of adult personality varies across age: Evidence from a two-year longitudinal sample of adult New Zealanders. *Journal of Research in Personality*, 29-37.
- MONDS, L. A., MACCANN, C., MULLAN, B. A., WONG, C., TODD, J., & ROBERTS, R. D. (2016). Can personality close the intention-behavior gap for
-

- healthy eating? An examination with the HEXACO personality traits. *Psychology, Health & Medicine*, 21(7), 845-855.
- NUNNALLY, J. C., & BERNSTEIN, I. (1994). *Psychometric theory* (3 b.). New York: McGraw-Hill.
- PIEDMONT, R. L. (1998). Personality and its Assessment. *The Revised NEO Personality Inventory* (s. 1-34). içinde Boston: The Springer Series in Social/Clinical Psychology.
- PIEDMONT, R. L. (2005). Understanding Personality and Its Assessment From a Trait Perspective. B. T. Erford içinde, *The Counsellor's Guide to Clinical, Personality, and Behavioural Assessment* (s. 65-90). Pennsylvania: Lahaska/Harcourt-Brace.
- PLOTNIK, R. (2009). *Psikoloji'ye Giriş*. İstanbul: Kakniüs Yayınları.
- ROMERO, E., VILLAR, P., & LOPEZ-Romero, L. (2015). Assessing six factors in Spain: Validation of the HEXACO-100 in relation to the five factor model and other conceptually relevant criteria. *Personality and Individual Differences*, 76, 75-81.
- SCHULTZ, D. P., & SCHULTZ, S. E. (2013). *Theories of Personality*. California: Wadsworth Cengage Learning.
- SMITH, E. E., NOLEN-HOEKSEMA, S., FREDRICKSON, B. L., LOFTUS, G. R., BEM, D. J., & MAREN, S. (2015). *Atkinson ve Hilgard Psikolojiye Giriş* (14 b.). Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- SOHN, H.-K., & LEE, T. J. (2012). Relationship between HEXACO personality factors and emotional labour of service providers in the tourism industry. *Tourism Management*(33), 116-125.
- TAŞTAN A., KUŞAT A., & ÇELİK C. (2001). Üniversite Düzeyinde Din Öğretimi Alan Öğrencilerde Eğitim Sürecinde Oluşan Tutum Ve Davranış Değişiklikleri, (Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği). *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 169-192.
- THALMAYER, A. G., & SAUCIER, G. (2014). The Questionnaire Big Six in 26 Nations: Developing Cross-Culturally Applicable Big Six, Big Five and Big Two Inventories. *European Journal of Personality*, 482-496.
- TYBUR, J. M., & de VRIES, R. E. (2013). Disgust sensitivity and the HEXACO model of personality. *Personality and Individual Differences*, 55, 660-665.
- ULU, M. (2016). Kişilik ve Şiddet İlişkisi Üzerine Psikolojik Bir Araştırma. *bilimname: Düşünce Platformu*(32), 57-81.

WAKABAYASHI, A. (2014). A sixth personality domain that is independent of the Big Five domains: The psychometric properties of the HEXACO Personality Inventory in a Japanese sample. *Japanese Psychological Research*, 56(3), 211-223.

YAZGAN İNANÇ, B., & YERLİKAYA, E. E. (2011). *Kişilik Kuramları* (5 b.). Adana: Pegem Akademi.

bilimname XXXIV, 2017/2, 461-463
Arrival Date: 18.10.2017, Publishing Date: 31.10.2017
doi: <http://dx.doi.org/10.28949/bilimname.347533>

THE MEASUREMENT OF PERSONALITY TRAITS OF UNIVERSITY STUDENTS BY THE HEXACO*

Mustafa ULU^a

Meryem Berrin BULUT^b

Extended Abstract

The issue of personality is one of the most conspicuous topics about human beings that psychology is particularly interested in. The main purpose of personality studies is to explain the causes of behavior with scientific methods. Individuals who interact with his / her environment consciously or unconsciously in the daily life have reacted to the events and stimulants that occur around them by their worldviews, values, thoughts, and beliefs. As well as being an innate potential, personality is shaped by the interaction with the environment. The university years of a person is an important period in shaping the personality. The purpose of this research is to determine the personality traits of students by using HEXACO. Most of the studies on personality have shown that Big Five Model of personality is a widely used instrument in measuring personality traits. However, recently, a six factor inventory which is developed by Lee and Ashton is used. This inventory is called HEXACO which is the abbreviation of Honesty Humility, Emotionality, eXtraversion, Agreeableness, Conscientiousness and Openness to experience. HEXACO can be used in 27 different languages and it consists of long form (100 items) and short form (60 items). Compared with the Big Five Model, HEXACO's personality traits are more useful in determining human behavior and attitudes (Milojev & Sibley, 2014, p. 30; Sohn & Lee, 2012, p. 117). In addition, adding a sixth factor makes the model more harmonious (Thalmayer & Saucier, 2014, p. 483). Honesty humility factor is the most important feature of this model. This factor is evaluated under agreeableness

* This article is reviewed and improved version of the report which has been presented verbally in a symposium in 2017.

^a Asst. Prof., Erciyes University Theology Faculty, mustafaulu@erciyes.edu.tr

^b Dr., Ahi Evran University Faculty of Arts and Sciences, tekemeryemberrin@gmail.com

factors in Big Five Model. Also, the Emotionality factor in HEXACO is interpreted by some authors as Neuroticism factor in Big Five Model. But actually it is different than Neuroticism factor. The most important difference is that this factor does not include nervousness and irritability which are the elements of the Neuroticism factor. Secondly, unlike the Neuroticism factor, this factor includes sensuality and sensitivity on the positive side and courage and endurance on the negative side. Although the Agreeableness factor in HEXACO is similar to Agreeableness factor in Big Five Model, they differ in their contents. The most important difference is that moodiness and irritability which are the elements of HEXACO Agreeableness factor, are the elements of Neuroticism factor in Big Five Model (Lee & Ashton, 2004). In summary, Extraversion and Conscientiousness factors in HEXACO are nearly the same as Extraversion and Conscientiousness factors in Big Five Model. However, Agreeableness and Emotionality factors in HEXACO are slightly different from Agreeableness and Neuroticism factors in Big Five Model (Boies, Yoo, Ebacher, Lee, & Ashton, 2004, p. 994-995).

The data were collected with a total of 364 students, including 283 females and 81 males, who were studying at a State University during the academic year of 2016-2017 and were randomly selected. The data were collected with "HEXACO" and "Personal Information Form" and analyzed with SPSS 24.0. The HEXACO consists of 60 items and 6 factors. 5 point Likert type scale is used in evaluation. Quantitative analysis techniques have been utilized in the analysis of the data. Mean and standard deviation values from descriptive statistical methods and correlation analysis from inferential statistical methods were used. The internal consistency coefficients for the factors of HEXACO are respectively, H= 0.62; E= 0.72; X= 0.75; A= 0.58; C= 0.69; O= 0.65.

Findings show that participants have the highest average score in *H* and the lowest average score in *X* factor. In the sub-factors, it was found that they had the highest average score in *Fairness* and lowest average score in *Social Self-Esteem*. *H* and *E* factors were found to be significantly different according to gender variable. Accordingly, the average scores of women are higher than those of men. While women's scores in *Sincerity*, *Fairness*, *Fearfulness*, *Anxiety*, *Sentimentality*, and *Perfectionism* sub-factors are higher than men, men's score in *Flexibility* sub-factor is higher than women. As a result of correlation analysis, *H* has a positive and significant relation with *A* and *C* factors. The *E* has a negative and significant association with the *X* and *A* factors. The *X* has a positive and significant association with the *O* factor. Finally, *C* has a positive and significant association with *O* factor.

As conclusion, it can be said that HEXACO must be revised and re-tested for validity and reliability in Turkish samples. The findings of the study have been discussed and interpreted on the basis of the relevant literature.

Keywords: hexaco, university students, inventory of personality.

